

La transhumància
d'una radera de bous
entre Ulldecona
i Fortanet
/ GUILLERMO
BARBERÀ

Terres de l'Ebre, terres de trànsit

Posem la terra, la llengua i la cultura a debat amb Roser Royo, Jordi Marsal, Santi Valldepérez, Joana Serret i Emigdi Subirats, cinc picapedreres de la identitat ebrenca

Sàgar Malé | @SagarMale

Són les Terres de l'Ebre aquella Catalunya oblidada? La que sols recordem quan hi ha catàstrofes de territori com el Projecte Castor? La que en cultura sols apareix amb alguns noms de la jota o del rock local quan hi ha hagut les mobilitzacions contra el Pla Hidrològic Nacional? La que apareix només per parlar de la festa dels bous embolats i capllaçats en els debats animalistes?

Per exemple, en el camp de l'escriptura, Sebastià Juan Arbó, Artur Bladé, Gerard Vergés o Francesca Aliern rarament apareixen en la llista dels grans noms de la literatura catalana. Fins i tot es dona la sorprenent circumstància que Emigdi Subirats, activista cultural i escriptor, va rebre el 2014 un reconeixement a Barcelona, no en un certamen literari, sinó en un premi d'Actuació Cívica, el de la Fundació Carulla. Ell, juntament amb les periodistes Roser Royo i Jordi Marsal, el realitzador de documentals Santi Valldepérez i la bibliotecària Joana Serret, cinc picapedreres que treballen dia a dia per les Terres de l'Ebre, ens parlen en aquest reportatge del territori, la identitat, la llengua, la seva lluita personal o, fins i tot, dels bous.

Territori

El nom de Terres de l'Ebre es popularitza amb el llibre de Sebastià Juan Arbó. Però, geogràficament, ell es referia només al delta de l'Ebre.

Els límits geogràfics per definir la identitat ebrenca són discutits per Emigdi Subirats, usant el terme d'Ilercavònia.

“Els meus ideals polítics fan que la distribució provincial i comarcal actual no m'interessi. A mi m'agrada parlar del nostre territori lingüístic com a Ilercavònia, que és lo territori que va del Priorat al Maestrat, passant pel Matarranya. En realitat, Ilercavònia era part de la Catalunya dels ibers que anava de Tarragona a Castelló i de Falset a Vila-real. Els lligams personals i comercials entre el Matarranya i el Maestrat són la base: abans de Vinaròs i de Benicarló es venia a parir Tortosa, i de Beseit i Vall-de-roures la gent baixava al mercat de Tortosa. Amb l'estat autonòmic es trenca aquesta continuïtat, es delimita amb fronteres com lo riu Sénia entre Vinaròs i la Sénia, i el Guadalop entre Vall-de-roures i Arnes. Quan posen un hospital a Vinaròs i un hospital a Vall-de-roures, tallen els lligams de sanitat i d'educació”.

Roser Royo i Jordi Marsal reflexionen sobre les Terres de l'Ebre en clau de zona de trànsit.

Marsal: “Estem en una zona de frontera, el principal punt d'entrada de la península. Los romans entren per aquí. La península Ibèrica és com un castell fortificat al voltant de les mesetes, i un dels pocs punts d'entrada per envair la península és el corredor de l'Ebre”.

Royo: “Més que una frontera jo parlaria d'una cruïlla, una zona de trànsit. La frontera sembla que marqui un límit, però aquí hi ha una permeabilitat”.

» Marsal: “Però lo delta de l’Ebre no fa més de 200 anys que és important, perquè abans no s’hi atansaven més que los pirates i los pescadors tortosins. Ara bé, la identitat de Terres de l’Ebre és, fins a cert punt, un invent convergent. Existia el concepte de Terres de l’Ebre però mai no hi havia hagut cap reconeixement polític. Quan es produí l’explosió de conflictivitat social amb el tema de l’aigua, lo govern de Pujol intentà canalitzar el malestar i contrarestar-lo dotant de personalitat política la zona”.

Llengua

El tortosí, la variant dialectal de la parla de les Terres de l’Ebre, és també un tret identitari. Emigdi Subirats considera que “el que determina aquesta zona és un parlar determinat que identifica la gent del territori, que inclou les Terres de l’Ebre, el Matarranya i el Maestrat. Però jo soc del parer que a les llengües minoritzades el fet lingüístic com a definidor d’una identitat se li dona un excés d’importància, ja que a les llengües normalitzades no se li dona. Passa a llengües com el gal·lès, l’eusquera i el català”.

La particularitat lingüística pot ser un motiu de diferenciació, i fins i tot de discriminació, com ho comenten Roser Royo i Jordi Marsal.

Marsal: “És molt habitual que et preguntin: ‘Que ets de Lleida?’. Ara aquest fenomen no passa tant, la gent sap què són les Terres de l’Ebre, però fa uns anys et feien creure que parlaves malament lo català. Recordo una professora valenciana a la facultat que em va preguntar: ‘Tu què dius, *aquet* o *aquest*?’ I jo li vaig respondre que jo dic *este*”.

Royo: “De fet, la meua percepció, fins que no vaig arribar a primer de carrera, era que el català que jo parlava era incorrecte. Quan t’expliquen que hi ha un estàndard i diverses formes dialectals ja te situes, però, d’entrada, la sensació és que parles malament. Però, és clar, jo quan escric me cenyo a l’estàndard oriental, que es lo que t’ensenyen a l’escola. Quan escrivia a *El Punt* no podia usar *este* però intentava colar variants, com per exemple la paraula *xiquets*. Però van arribar a passar coses grotesques, com en ocasió d’una festa a l’Ampolla que es diu de l’ostró. Una paraula és incorrecta en català, però és el nom d’una festa, i la van traduir com a *ostra portuguesa* en el context d’una festa per promocionar un producte típic del delta”.

Transvasament i identitat

Hi ha consens en el fet que les mobilitzacions multitudinàries contra el Pla Hidrològic Nacional aprovat pel Congrés espanyol el 2005 van crear un efecte de cohesió identitària. Aquest pla pretenia el transvasament de les aigües del riu Ebre a Castelló, València, Alacant, la regió de Múrcia, Almeria i Barcelona. Va crear el moviment antitransvasament present a tot el territori català.

Emigdi Subirats, per exemple, diu: “La lluita contra el Pla Hidrològic del PP articula una identitat que no teníem. Aquí teníem les clàssiques rivalitats entre ciutats com Amposta-Tortosa o Ulldecona - la Sénia, i també una administració de polítics molt mediocres que va crear una gran desestructuració del territori. El Pla Hidrològic va articular un moviment de resposta importantíssim pel qual cap partit polític s’ha atrevit a donar la cara de nou pel transvasament. Som una societat on l’única font de riquesa que tenim ens la volien prendre i la lluita antitransvasista va provocar una alteració de la nostra mentalitat”.

Hi ha consens en el fet que les mobilitzacions contra el Pla Hidrològic Nacional aprovat pel Congrés espanyol el 2005 van crear un efecte de cohesió identitària

Fotograma extret del rodatge del documental *Buda, l'illa del Delta*.

Roser Royo i Jordi Marsal donen importància al reconeixement per part de Barcelona de les Terres de l’Ebre.

Royo: “La població de Terres de l’Ebre sempre s’havia vist a si mateixa com la perifèria de Barcelona. Però amb les mobilitzacions pel tema de l’aigua es va produir un reconeixement cap a nosaltres, i una reconciliació. A Barcelona hi participa moltíssima gent de tot Catalunya i les Terres de l’Ebre normalitzen el seu estatus de catalanitat”.

El realitzador de documentals i dinamitzador de la productora Films Nòmades, Santi Valdepérez, rebutja caure en el victimisme. “Cal mantenir la flama encesa de moviments com el de l’antitransvasament, una lluita col·lectiva amb un impacte al llarg del temps. És evident que este territori està lluny encara, i pel fet que està lluny hem de córrer més. Ens han d’arreglar carreteres, autopistes, transports ferroviaris... És evident. Però pel fet que estiguem aquí també hem de córrer a esforçar-nos nosaltres mateixos. El ressentiment potser serveix per a negociar, però el victimisme com a discurs no em val. Jo no parlaria de Catalunya oblidada, a mi no m’interessa el ressentiment, i cal buscar la manera de revertir la situació des de la constructivitat. A Films Nòmades, centrar-nos en el territori ens ha beneficiat: plantejàvem projectes des del rigor, amb rodatges llargs que permetien anar a fons en el dia a dia, i les televisions han valorat la proximitat que tenim amb el tema”.

Experiències

Cada persona té la seva experiència de treball per la seva cultura. Una bibliotecària pot ser un factor clau de difusió de la cultura per a centenars de persones. I encara més si no ets només “una bibliotecària” sinó “la bibliotecària”, com li diuen a Joana Serret d’Amposta, on dirigeix la Biblioteca Sebastià Juan Arbó.

“Fa uns 40 anys vaig començar a ser bibliotecària a Amposta, una feina molt tècnica: estava en un espai de 100 m², tot just amb una vitrina amb quatre llibres locals. Però malgrat la manca de recursos, tenia inquietud per fer alguna cosa, sense pressupost, i vaig començar amb un concurs literari per Sant Jordi, i així vaig arrencar”.

“Quan es va obrir la biblioteca comarcal Sebastià Juan Arbó, molt gran i amb un cert pressupost, vaig poder promoure molt més la nostra cultura, i crec que la biblioteca d’Amposta va ser de les més actives. El 2006 es va nomenar Amposta capital de la cultura catalana, i va ser el moment de fer projectes de més abast. Vaig parlar amb l’Emigdi Subirats per fer una trobada d’escriptors de les Terres de l’Ebre, ja que teníem llibres però no sabíem ni la cara que tenien els escriptors. Em va donar una pila de contactes, vam invitar més de deu escriptors en la primera

edició. Enguany celebrarem la 13a edició, amb un centenar d'autors! Com ho faig? No ho sé, però tinc aquesta inquietud i m'omple. El que no passa és que els autors d'aquí es coneguin a Barcelona. Costa molt. I jo no sé què s'ha de fer. La Francesca Aliern és la més llegida de les Terres de l'Ebre, o lo Carranza, o lo Rosales perquè és editor, però poc més”.

En el cas de Santi Valdepérez, el seu propòsit amb Films Nòmades era clar: “Jo, des de molt jove, vaig tenir clar que volia parlar de la cultura i de la gent de les Terres de l'Ebre, i tota la meua trajectòria com a realitzador de documentals ha estat marcada per la tossuderia de voler parlar d'això. He fet sort i he omplert un buit que no l'havia ocupat ningú: crear una estructura de producció audiovisual de certa qualitat i dignitat i que això li permetés obrir-se a espais de difusió del circuit català, estatal i europeu: Films Nòmades. TV3, des del primer producte que vam plantejar, va creure que havia de donar-nos suport. Tots els productes sobre les Terres de l'Ebre que hem plantejat a TV3 han estat acceptats. Però ha calgut un rigor a l'hora de plantejar-los, i un *savoir-faire*”.

I Emigdi Subirats ha esdevingut un dels activistes més inquietos en el treball per la cultura ebreca, cosa que recentment li ha valgut un premi molt especial.

“Des de fa molts anys estic embolicat en la cultura i en la literatura de les Terres de l'Ebre. Pel que fa a la literatura, m'he especialitzat en aquella de l'exili i de la renaixença. I pel que fa a la cultura, he estat embolicat en diversos certàmens de Campredó, al meu poble, i a la resta de les Terres de l'Ebre, així com en el folklore local, la música tradicional, que m'hi he embolicat com a referent local”.

“El premi Actuació Cívica que em va donar la Fundació Carulla el 2014 pel meu recorregut cultural i per la meua trajectòria en defensa i promoció de la llengua i la cultura catalana em va posar a dalt d'un núvol, sense egocentrismes. Jo no he llepat el cul mai a ningú ni m'he repenjat mai, i, a més, els polítics mai m'han mirat amb bona cara perquè soc rebel i saben que no soc dels seus. Jo soc de família extremadament pagesa, que ningú m'avalua... I de Barcelona van saber de la meua existència! A un de Campredó! A les Terres de l'Ebre esperava reconeixement, però en l'àmbit de Catalunya mai”.

Bous

Finalment, parlem de l'espinos tema dels bous, on les picabaralles entre moviments animalistes topen amb entitats de penyes taurines fortament atrinxerades. En aquest tema sembla haver-hi un clar consens entre les cinc persones entrevistades.

Roser Royo ho té clar: “Aquí hi ha uns ultres, los de l'Agrupació de Penyes Taurines, amb qui no pots parlar. Tot ho tergiversen i, a més, no són gaire intel·ligents. Han fet molt de mal. No podem obviar que és un acte social, i quan s'organitza un acte d'estos la plaça de bous està plena. A la vegada hi ha un moviment animalista, molt fort a la resta de país, però que aquí no ho és tant, i que estan fotent molta canya. Almenys han canviat la visió que a les Terres de l'Ebre a tots ens agraden los bous. Però prohibir per prohibir no se pot fer perquè aconsegueixes l'efecte contrari”.

Santi Valdepérez ha destacat per la realització d'un documental sobre aquest tema, *Amuertemorir*: “Los bous són un tema tabú. La relació d'aquesta terra amb los bous està passant per moments de transformació; l'opinió pública canvia, però encara hi ha una acceptació pública que es veu quan es veuen les places de bous plenes de gent i erradicar-ho de la nit al dia serà complicat. Però hi ha un element que és inviolable, que és lo respecte per l'animal. Una imatge d'un animal patint provoca rebuig a qualsevol ésser humà, i això acabarà pesant. Si hi hagués un referèndum, es veuria quin grau d'acceptació té aquesta festa, i a partir d'aquí, els ajuntaments podrien fer polítiques en conseqüència. Jo crec que s'hauria de fer en cada poble que destina diners en bous. Al meu documental dels emboladors jo necessitava penetrar dins la festa per a conèixer-la amb rigor, i traspassar d'aquesta imatge injustificable d'un bou amb foc a les banyes, per veure que darrere d'això hi havia un negoci i un moviment social, i tenir una visió més panoràmica”.

	9:30 h a 11:30 h	12 h a 14 h	16 h a 18 h	18:30 h a 20 h
<p>El futur del treball: utopia o distopia?</p> <p>XIV Jornades 4, 5 i 6 de juliol 2018</p> <p>UPEC <small>Unió de Penyes i Clubs de Catalunya</small> en conveni amb:</p> <p></p>	<p>INAUGURACIÓ Camil Ros, Secretari general de la UGT. Javier Pacheco, Secretari general CCOO. Ada Colau, Alcaldessa de l'Ajuntament de Barcelona. Oriol Lladó, Diputació de Barcelona. Jordi Serrano, Rector de la UPEC.</p> <p>CONFERÈNCIA INAUGURAL Diàleg des dels Miralls Trencats entre John Carlin (Lo Vanguardia) amb Laura Rosel (TV3 'FAQS').</p>	<p>FUTBOL, L'OPÍ DEL POBLE DE LA DEMOCRÀCIA? Alena Arregui, Periodista del digital Roneko. Carles Santacana, Historiador, Director del Centre de Documentació i Estudis del FC Barcelona. Ólguer Presas, Exjugador de futbol, Llicenciat en Economia per la UAB.</p> <p>Moderació: Marga Lluch (RNE).</p>	<p>COM SEGUIM TREBALLANT Bruno Estrada, Economista de CC OO, Membre d'Economistas Frente a la Crisis. Sara Berbel, Doctora en Psicologia Social per la UB, Directora general de Barcelona Activa. Daouda Diye, Portaveu del Sindicat de Maners.</p> <p>Moderació: Mariana Vilnitsky</p>	<p>LES ESQUERRES PER SOBRE DE LES FRONTERES Diàleg entre Joan Tardà, diputat per ERC al Congrés dels Diputats, i Yolanda Díaz, diputada d'En Marea (Unidos Podemos) al Congrés dels Diputats.</p> <p>Moderació: Sara González (Nació Digital).</p>
	<p>TREBALL AMB DRETS Joaquín Pérez Rey, Professor titular de Dret del Treball a la UCM. Cristina Santos, Comitè d'empresa de Serveis a Bord de TAVE (Ferroviari) Mònica Clua-Losada, Professora de Ciències Polítiques, Universitat de Texas.</p> <p>Moderació: Laia Soldevila (Critic).</p>	<p>I ARA, QUÈ CAL FER? Ester Capella, (ERC) Miquel Iceta, (PSC) Xavier Domènech, (Catalunya en Comú-Podem) Mireia Vehí, (CUP-Crida Constituent)</p> <p>Moderació: Quico Sallés (El Món).</p>	<p>JOVES I EL MUR INFRANQUEJABLE Berta Barbet, Politòloga per la UPF, Doctora en Ciències Polítiques. Aranxa Tirado, Politòloga, Investigadora a la UNAM. Juan Carlos Monedero, Professor de Ciència Política a la UCM.</p> <p>Moderació: Anna Pacheco (Playground).</p>	<p>DEMOCRÀCIA EN PERILL? Diàleg entre Javier Pérez Royo, catedràtic de Dret Constitucional a la Universitat de Sevilla, i Montserrat Tura, exdiputada al Parlament de Catalunya i exconsellera d'Interior.</p> <p>Moderació: Neus Tomàs (eldiario.es)</p>
<p>REPARTIM LA RIQUESA I EL TREBALL David Casassas, Professor de Teoria Social i Política a la UB. Lina Gálvez, Catedràtica d'Història a la Universidad Pablo de Olavide. Vicenç Navarro, Catedràtic de Ciències Socials a la UPF.</p> <p>Moderació: Laia Altarriba (Lo Jomods).</p>	<p>CONFERÈNCIA CLOENDA Catalunya: de Tsunami al tsunami a càrrec d'Antoni Gutiérrez-Rubí, assessor en comunicació, Presentat per Xavi Tudó (ARA).</p> <p>PREMIS UPEC</p>	<p>4, 5 i 6 de juliol 2018 Sala Brigades Internacionals UGT Catalunya, Rambla Santa Mònica 10 de Barcelona</p> <p>Inscripcions: del 30 de maig al 3 de juliol a www.upec.cat Del 4 al 6 de juliol directament a les Jornades. Places limitades.</p>		